

استراتژیک توسعه ایران

چرا ایران عقب ماند؟

بازار و پیشرفت کنیم؟

پاسخ به دو سؤال

دکتر مجتبی لشکریلوکی

سرشناسه: لشکر بلوکی، مجتبی، ۱۳۵۷

عنوان و نام پدیدآور: استراتژی توسعه ایران: پاسخ به دو سؤال: چرا ایران عقب ماند؟ چگونه پیشرفت کنیم؟/ مجتبی لشکر بلوکی.

مشخصات نشر: تهران: پناه، ۱۴۰۳

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۴۰۳

نشانی: تهران، خیابان شهید مطهری، خیابان میرعماد، نبش کوچه دوست محمدی، پلاک ۱۵.

تلفن: ۰۹۱۰۱۹۳۲۱۱۴، ۸۶۰۳۰۹۵۱

طراح جلد: مهرانه افشار

صفحه آرا: زهرا محمدپور

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۷۴.۰۰۰ تومان

مشخصات ظاهری: وزیری، ح، ۲۷۱ ص.: جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۰۴۷-۱-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: عقب ماندگی - ایران

Underdevelopment-Iran

پیشرفت

Progress

توسعه پایدار - ایران

Sustainable development - Iran

توسعه اجتماعی - ایران

Communtry development - Iran

رده بندی کنگره: HN۶۷۰/۲

رده بندی دیویی: ۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۵۷۷۶۳

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱

فصل اول: صورت مسئله

- سؤالی که خورۀ روح است ۳
سؤالی به بلندای دو قرن! ۳
چند یادآوری مهم! ۵

فصل دوم: چرا ایران عقب ماند؟ دکتر زیباکلام پاسخ می‌دهد.

- زندگی صحرانشینی و عشایری ۱۰
پراکندگی اجتماعات ۱۱
تجمیع قدرت و قداست در حکومت ۱۱
تاریخی پر از غارت، تجاوز و تخریب ۱۲
تبدیل شدن حکومت به موجودی بی‌رقیب و مسلط ۱۲
خاموشی چراغ علم ۱۴
این تاریخ و جغرافیا ما را در قرن ۱۹ به کجا رساند؟ ۱۴

فصل سوم: چرا توسعه پیدا نمی‌کنیم؟ دکتر سریع‌الظلم پاسخ می‌دهد.

- ۱: ما شخصیت توسعه‌ای نداریم! ۲۰
۲: ما به جرم بحرانی نرسیده‌ایم. ۲۲
۳: به اجماع نخبگانی نرسیده‌ایم. ۲۲

فصل چهارم: چرا در حسرت توسعه هستیم؟ جواب دکتر داوری اردکانی چیست؟

- توسعه‌نیافتگی چیست؟ ۳۰
۱: آرزوی توسعه وجود دارد اما اراده توسعه وجود ندارد. ۳۰
۲: ما بی‌عقلیم! یعنی عقل توسعه نداریم! ۳۱
۳: توسعه در اولویت حکومت نیست ۳۲
۴: جهان توسعه‌نیافته بی‌مسئله است! ۳۳
۵: گریه برداری ناموفق ۳۳

فصل پنجم: چرا غرب پیش رفت ما عقب ماندیم؟ دکتر کاظم علمداری توضیح می‌دهد.

- دلایل عقب‌ماندگی: فرهنگ؟ نژاد؟ استعمار؟ اسلام؟ ۴۰
اسلام عامل عقب‌ماندگی نیست. ۴۰

تجویز راهبردی (۱): نیلوفر آبی به عنوان استراتژی اصلی

- استراتژی نیلوفر آبی؛ ریزنهادسازی..... ۲۳۵
- اما چرا می‌گویم نیلوفر آبی؟..... ۲۳۶
- معنای نیلوفر آبی برای من و شما چیست؟..... ۲۳۷
- از ریزنهادها به کلان‌نهادها و از محله به کشور..... ۲۳۸
- نیلوفر آبی و توسعه چین..... ۲۳۸
- نیلوفر آبی، تمرین مدنیت و نهادسازی است..... ۲۴۰

تجویز راهبردی (۲): نتوکراسی و شبکه‌سازی به عنوان استراتژی اصلی

- حکومت نیازمند کمک است!..... ۲۴۳
- از دموکراسی و بروکراسی به نتوکراسی..... ۲۴۳
- تعریف نتوکراسی (حکمرانی شبکه‌ای)..... ۲۴۴
- ده الزام کلیدی برای استراتژی نتوکراسی..... ۲۴۵
- رمز توسعه در عبور از دو دقیقه نهفته است!..... ۲۴۵
- دو نقطه تمرکز اصلی پیشنهادی برای حکمرانی شبکه‌ای چه می‌تواند باشد؟..... ۲۴۶
- ۱) بهبود محیط کسب و کار به عنوان فصل مشترک حکومت و جامعه..... ۲۴۶
- ۲) تغییر تمرکز حاکمیت از ساخت و ساز به ساز و کار..... ۲۴۷

تجویز راهبردی (۳): نسل آتی توسعه‌آفرین به عنوان استراتژی مکمل

- گذار از نسل توسعه‌خواه به نسل توسعه‌آگاه / آفرین..... ۲۵۱

تجویز راهبردی (۴): مشق شب به عنوان استراتژی مکمل

- فعال‌سازی حوزه عمومی؛ حرکت از محتوای «زرد» به «سبز»..... ۲۵۷
- خلاصه استراتژی توسعه ایران در یک صفحه..... ۲۵۹
- در سبد استراتژی‌ها برای من هم سهمی هست؟..... ۲۶۰
- هر استراتژی بر کدام لایه رستا تأثیر دارد؟..... ۲۶۰
- من به آینده ایران امیدوارم، چرا؟..... ۲۶۲
- پیوست ۱، تعریف توسعه..... ۲۶۵
- پیوست ۲، متدولوژی..... ۲۶۹
- متدولوژی تدوین مدل رستا؛ تحلیل تماتیک (Thematic Analysis)..... ۲۶۹

پیشگفتار

ایران، خانه ماست. خانه مان آبادان! دغدغه کل این کتاب همین است که چرا ایران به اندازه دیگر کشورها توسعه را تجربه نکرد و چگونه می شود توسعه پیدا کنیم. عقب ماندگی؛ چرا؟ توسعه یافتگی؛ چگونه؟

کتاب ها و نوشته ها، سخنرانی های زیادی در این زمینه هست. اما فکر می کنم که پرداختن دوباره و دوباره به این موضوع اهمیت دارد. در این کتاب سعی کرده ایم رویکردی فراتحلیلی داشته باشیم. یعنی تحلیل ها و تجویزهای اندیشمندان مختلف را مرور کنیم و سپس سعی کنیم که آن ها را در یک مدل ترکیبی کنار هم بگذاریم. این کتاب به ویژه برای دو دسته از مخاطبین نوشته شده است:

○ سیاست گذاران، دولتمردان، مجلسیان و نخبگان قدرتی که درد توسعه دارند و نه دغدغه قدرت. کسانی که می خواهند از قدرت خویش استفاده کنند برای توسعه و پیشرفت این سرزمین.

○ عموم جامعه که همیشه و هر روزه این سؤال را دارند که چرا ایران این چنین شده است؟ چرا در عموم شاخص های توسعه جهانی جزو چهارک سوم و چهارم هستیم؟ چرا در کرونا آخرین کشور جهانیم؟ چرا نیازهای پایه ما مانند آب و برق در معرض ابهام است؟ چرا ژاپن، کره، ترکیه، امارات، مالزی و سنگاپور توانستند اما ما نه؟ و ما برای توسعه ایران چه می توانیم بکنیم؟ آیا من هم می توانم کنشگر توسعه و موثر بر آن باشم؟

با توجه به چنین مخاطبینی در تمام کتاب سعی شده است که سه اصل رعایت شود:

- خلاصه‌گویی و گزیده‌گویی.
 - جامعیت‌نگری و توجه به دیدگاه‌های مختلف (در این کتاب دیدگاه‌های بیش از ۵۰ اندیشمند مختلف مستقیم و غیرمستقیم بررسی شده است).
 - ساده‌نویسی: سعی شده است که لحن کتاب ساده، صمیمی و روان باشد. اصل بر ارتباط با مخاطب است و نه رعایت اصول نوشتارهای رسمی.
- این کتاب به حمایت مالی و فرهنگی یک فرهیخته که خواست گمنام بماند چاپ شده است؛ همین جا از او تشکر می‌کنم. عمرش همچون افق دیدش بلند باد و عزتش همچون همتش بردوام.

همراهی آقای دکتر علی عرب مازار - استاد دانشگاه علامه طباطبائی - در تدوین این کتاب نه تنها از نظر علمی پشتیبانی‌ای برایم بود که از نظر روحی نیز حضورشان گرمابخش بود. دقت دلسوزانه خانم زهرا کلاهدوز در خوانش کتاب و تبدیل آن به کتاب صوتی، حضور همدلانه خانم افروز افشار و همراهی صورانه خانم زهرا محمدپور در تنظیم نهایی کتاب را براستی قدر می‌دانم.

نوشتن این کتاب را مدیون پدرم (روحش شاد)، مادرم (عمرش بلند)، برادرم (جانش برقرار) و همسرم (همراهیش همیشه) و خداوندی هستم که این خانواده پر مهر از اوست. خداوند را شکر می‌کنم هزاران بار. و امیدوارم این کتاب برای پسر و تمام هم‌نسلان او تأثیرگذار باشد.

من آنچه تاکنون در طول ۱۸ سال به صورت جسته و گریخته خوانده بودم، شنیده بودم، تجربه کرده بودم و تأمل کرده بودم را در قالب مدل رستا (روایت سه لایه توسعه‌یافتگی ایران) در پاسخ به سؤال «عقب‌ماندگی؛ چرا؟» و ۴ استراتژی (نیلوفر آبی، نتوکراسی، نسل آتی، مشق شب) در پاسخ به سؤال «توسعه‌یافتگی؛ چگونه؟» آورده‌ام. نه ادعا می‌کنم که کامل است و نه ادعا می‌کنم که قطعی است. یک جمع‌بندی است تا اینجا و اکنون. این داستان ادامه دارد. به قول آن شاعر، پرواز را به خاطر بسپار پرنده مردنی است. خانه‌مان آبادان!